

No: 984 – Mahreç İşareti

BALIKESİR PULLUSU

Tescil Ettiren

BALIKESİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 26.04.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 23.12.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 984
Tescil Tarihi	: 23.12.2021
Başvuru No	: C2021/000206
Başvuru Tarihi	: 26.04.2021
Coğrafi İşaretin Adı	: Balıkesir Pullusu
Ürün / Ürün Grubu	: El işlemesi / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: Eski Kuyumcular Mahallesi Mekik Sokak No:25 Karesi BALIKESİR
Coğrafi Sınır	: Balıkesir ili
Kullanım Biçimi	: Balıkesir Pullusu ibareli aşağıda verilen logo ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Balıkesir Pullusu ibareli logo ve mahreç işareti amblemi işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Balıkesir Pullusu; atlas, pamuk saten, ipek şantuk, birman vb. kumaş üzerine pamuk ipliği, kılaptan, pul ve tırtıl gibi ana malzemeler kullanılarak, genellikle hayat ağacı ve domates gülü motifleri işlenmiş el sanatı işleme türüdür.

Balıkesir Pullusu ayırt edici özelliğini; yoğun pul kullanımı, hayat ağacı motifi ile domates gülü olarak adlandırılan kabartma gül motifinin işleme tekniğinden alır. Yoğun pul kullanımı, işlemenin adının da “pullu” olarak anılmasına neden olmuştur.

Coğrafi sınıra özgü bu işleme tekniği, başta düğün olmak üzere özel gün giysileri için elbiselik kumaş üzerine işlenir. Çoğunlukla pembe ipek birman kumaş kullanılır ve kumaşın çalışılacak yüzü, gergef denilen ayaklı kasnağa gerilerek işlenir. İşlenmiş kumaştan dikilen elbisenin yaka, kol ve etek uçlarında farklı süslemeler yer alır.

Balıkesir Pullusu tek yüzü bir işleme tekniğine sahip olduğu için uygulanan ürün genellikle astarlanarak kullanılır. İşlemenin yapılacağı kumaşın özelliğine uygun olarak mermerşahi, pamuk saten, akfil, beatris vb. kumaşlar astarlık olarak seçilir.

Balıkesir Pullusu işleminde, Manav pullusu ve muhacir pullusu (dalı pullu) olarak adlandırılan iki farklı işleme yöntemi bulunur. Manav pullusunda gümüş renkli pul ve kılaptan kullanılırken, muhacir pullusunda sarı renkli pul ve kılaptan kullanılır. Manav pullusunda pul işlemesi, kıvrımlı helezonik dallardan oluşurken, muhacir pullusunda ise pul işlemesi kıvrımlı dallarla birlikte düz dalları da içerir. Muhacir pullusunda kılaptan sim ve tırtıl kullanılarak hasır iğne teknikleri ile yapraklar çalışılırken, manav pullusunda hasır iğne teknikleri uygulanmaz. Manav pullusunda kol yaka ve etek uçlarına beyaz renkte ince dantel dikilir. Tırtıl ile domateslerin kontürleme işlemi, desen içi süslemeler, hayat ağacı motifi her iki pulluda da yer alır. İki işleme yönteminin en belirgin özelliği domates diye adlandırılan gül motifinin kullanılmasıdır.

İşlemenin kompozisyonunda domates gülü motifi ve hayat ağacı motifinin kullanılması, tarımsal üretimin coğrafi sınırdaki gelişmiş olduğunun, işleme ustaları tarafından el sanatlarına yansıtılmasından kaynaklanır. Hayat ağacı motifi, bolluk ve bereketin simgesi olarak domates fidesine benzetilir.

Balıkesir Pullusunda bulunan unsurların anlamları aşağıdaki gibidir.

- Domates, derin köklü bir bitkidir ve bitkinin kökü fide halindeyken kazık kök şeklinde gelişir. İşlemedeki domates fidesi (hayat ağacı), gelin olan kızın hanesine kök salmasını tasvir eder.
- Domates yaprakları bileşik yaprak şeklindedir. İşlemedeki domates fidesinin bileşik yaprak motifleri, yaşamın döngüsünü tasvir eder.
- Domatesin yaprak ayası çok parçalıdır ve bir domates bitkisi yaşamı boyunca normal şartlarda 20 civarında çiçek salkımı meydana getirebilir. İşlemedeki domates fidesinde en az 20, en çok 98 domates gülü motifi bulunur. Desen, gelin olan kızın hanesinde aile ve boy kavramını tasvir eder.
- Domates erselik çiçekli bir bitkidir. İşlemedeki domates gülü motifi, gelin olan kızın hanesinde çoğalmayı, üremeyi, soyu tasvir eder.
- Domateste 5 adet taç yaprak ve 5 adet çanak yaprak bulunur. İşlemedeki domates gülü motifinde genellikle 5 adet taç ve 5 adet çanak yaprak yer alır.

Kompozisyonlarda, geometrik, nesnel ve bitkisel bezemelerden oluşan, simetrinin hâkim olduğu bir düzen mevcuttur. Motiflerde peyzaj hâkimdir. Çiçek, yaprak, vazo ve buna benzer motifler, metal pul, tırtıl, pamuk ip, sim kılaptan ile kumaş üzerine işlenerek nakış elde edilir.

Balıkesir Pullusunun geçmişi 19. yüzyıla dayanır. Üretimi, Balıkesir'in kültüründe önemli olan unsurları sembolize eden motiflerin işlenmesi bakımından ustalık becerisi gerektirir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Balıkesir Pullusunda kullanılan motiflere aşağıda yer verilmektedir.

Şekil 1.

Sekil 2.

Sekil 3.

Üretim Metodu:

Balıkesir Pullusunun Üretiminde Kullanılan Araç ve Gereçler:

Kumaş: İşleme kumaşı, atkı ve çözgü iplikleri sık biçimde dokunmuş olan kumaşlardan seçilir. Kumaş olarak pamuk saten (çoğunlukla), atlas, ipek şantuk, ipek birman vb. kumaşlar tercih edilir.

Astar kumaşı: İşlemenin yapılacağı kumaşın özelliğine uygun olarak mermerşahi, pamuk saten, akfil, beatris vb. kumaşlar astarlık olarak seçilir.

Kurt ve tırtıl: Altın, gümüş ve bakır rengindedir. Kesilerek işlemenin kenar süslemelerinde kullanılır. Düz olan gereç kurt, kıvrıkcık yapıda olan ise tırtıldır. Çoğunlukla tırtıl kullanılır.

Sarı veya gümüş metal pul: Balıkesir Pullusunun ana malzemesi olup işlemede çoğunlukla iğne ardı tekniği uygulanarak kullanılır.

Balmumu: Alt ipliği mumlamak için kullanılır. İpliklerin kaymamasını sağlar ve ipliği sağlamlaştırır. İplik çok mumlanmaz ve fazla mumlar silinir.

Kılaptan: Pamuk ipliğine sırma katılarak eğrilmiş iplik olup domates gülü motifinin üst dolgusunda kullanılır.

Kasnak (Ayaklı Gergef Kasnak): Kumaş, kasnağa gerilerek işlemeye hazır hale getirilir.

Dikiş iğnesi: 3-4 cm uzunluğunda, teyellemede ve işlemede kullanılan iğnedir.

Cetvel - mezura: Desen hazırlama ve elbisenin dikim aşamasında kullanılır.

Pamuk ipliği: İşlemede domates gülü motifinin alt dolgusunu hazırlamak için kullanılır.

Pamuk ipliği (yorgan ipliği): İşlemede tutturma tekniğinde kullanılır.

Dantel: Süslemede kullanılır.

Balıkesir Pullusunun İşlem Basamakları:

Üretim işlemi 10 basamaktan oluşur.

1. Desen Seçimi:

Eski işlemelerden birebir çizim yapılarak ya da Balıkesir Pullusu desen karakterine uygun yeni bir çizim yapılarak desen oluşturulur.

2. Desenin Kumaşa Geçirilmesi:

Kurşun kalemle geçirme, karbon kâğıdıyla geçirme, teyelleyerek geçirme ve ışıklı panoda çizerek geçirme yöntemlerinden uygun olanı kullanılır.

3. Desenin Pullu Kısımlarının İğne Ardı Tekniği İle Kumaşa İşlenmesi:

Pamuk ip mumlanır ve iğneye geçirilir. İğne, pulun içinden geçirilerek geriye batırılır, yarım pul ileri çıkılır ve tekrar yarım pul ileriden çıkararak işlemeye devam edilir.

4. Domates Gülü Motiflerinin Alt Pamuk Dolgusunun Yapılması:

Kalıbın orta dolgusunu yapmak için 20 kat pamuk ip, kalıbın orta kısmına tutturulur. Domates gülü motifinin taç yaprak dolgusu için motifin her yaprağına üçer kat pamuk ipliği dolgusu tutturma tekniğiyle işlenir, fazla ip dipten kesilir.

5. Domates Gülü Motiflerinin Pamuk Dolgusu Üzerine Kılaptan İle Sarılması:

Kılaptan çilesi açılarak 25 kat haline getirilir, 25 katlı pamuk dolgunun üst tarafına kılaptan düzgün bir şekilde yerleştirilir, tutturma tekniği ile işlenir. Kılaptan tekrar geriye katlanır, desenin şekline göre dikey atışlarla işlemeye devam edilir. Motifin 5 taç yaprağı ve göbeği aynı teknikle sarılarak domates gülü motifi tamamlanır. İşlem tamamlandığında motif yüksekliği 3-7 mm arasında olur.

6. Kılaptanla Sarılan Domates Gülü Motiflerinin Kenarlarının Tırtılla Gözenerek Tamamlanması:

Kılaptanla sarılmış domates gülü motifinin kenarlarında tırtılla iğne ardı ve tutturma tekniği ile gözeme yapılır.

7. Motif ve Kompozisyonunun Dışında Kalan Kısımlar:

Kompozisyon dışında kalan kısımlar, basit nakış temel iğne tekniklerinde bulunan verev sarma, balıksırtı, hasır iğne gibi yardımcı ve süsleyici iğne teknikleri uygulanarak tamamlanır.

8. Kenar Temizliği Yapma:

Kenar temizliği, işlemenin bütünlüğünü ve görünümünü etkilediği için önemlidir. Uygulanacak kenar temizliği çeşidi; kumaşın özelliğine, kullanılacak yere ve yapılan işlemeye göre değişir. Buna bağlı olarak elbise iç dikiş kenarları, etek uçları, kol ağızları sürfile yapılarak temizlenir. Ayrıca yaka kenarları verev biye ile çevrilip temizlendikten sonra genellikle pamuk dantel olmak üzere çeşitli süsleme malzemeleri ile çevresi kontürlenir. Balıkesir Pullusu tek yüzlü bir işleme tekniğine sahip olduğu için uygulanan ürün genellikle astarlanarak kullanılır.

9. Ütüleme:

Balıkesir Pullusunda kabarık yüzeyli işlemler olduğu için; sık dokumalı düz yüzeyli pamuklu kumaş kullanılarak ürünün arka yüzeyinden ütüleme yapılır.

10. İşlemeyi Saklama:

Balıkesir Pullusunun işlemeli kısımlarının üst üste gelmemesi ve kararmaması için kumaş katlarının arasına, renkli olmayan pamuklu kumaş veya milaj kâğıdı konur ve pamuklu bohçaya sarılarak saklanır.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Balıkesir Pullusunun geçmişi eskiye dayanır. Üretimi, Balıkesir'in kültüründe önemli olan unsurları sembolize eden motiflerin işlenmesi bakımından ustalık becerisi gerektirir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Balıkesir Pullusunun üretim aşamalarının tamamı coğrafi sınırdaki gerçekleştirmelidir.

Denetleme:

Denetimler; Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin koordinatörlüğünde, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesinden 1 kişi, Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesinden 3 kişi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünden 3 kişi, Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden 1 kişi, Karesi Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğünden 2 kişi ve Altıeylül Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğünden 2 kişi olmak üzere konusunda uzman 12 kişiden oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir.

Denetimler, düzenli olarak yılda en az bir kere yapılır. Ayrıca şikâyet üzerine ve gerekli görülen hallerde her zaman yapılır. Denetim sonucunda hazırlanan denetim tutanakları, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından raporlanarak Türk Patent ve Marka Kurumuna gönderilir. Denetim sırasında tespit edilen uygunsuzluklar ile alınması gerekli tedbirler, denetlenen kişi, kurum veya kuruluşa bildirilir.

Denetim mercii, aşağıdaki kriterlere bağılı olarak denetim faaliyetlerini gerçekleştirir.

1. Üretimde kullanılan malzemelerin, araç ve gereçlerin uygunluğı.
2. Özellikle iğıne ardı tekniğı ile pulların işlenmesi, motif altı dolgularının yapılması, motiflerin işlenmesi, kenar temizliğı, ütöleme ve saklama aşamaları olmak üzere üretim metoduna uygunluk.
3. Desen, motif ve kompozisyonun uygunluğı.
4. Balıkesir Pullusu ibaresinin, logosunun ve mahreç işaretinin kullanımının uygunluğı.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.